

چالش جدی در منابع صندوق های بازنشستگی

بحران های مالی سازمان های تأمین اجتماعی در کنار رشد سریع بازنشستگی های پیش از موعد، تهدیدی جدی برای پایداری و کارکرد این صندوق ها محسوب می شود

سازمان تأمین اجتماعی به عنوان نهاد اصلی بیمه های اجتماعی در ایران، با مأموریت حفظ و ارتقاء رفاه اجتماعی برای میلیون ها بیمه شده، همواره در معرض چالش های مختلفی قرار داشته است. این سازمان با پوشش دادن طیف وسیعی از خدمات به میلیون ها کارگر، بازنشسته، مستمری بگیر و خانواده های آنان، مسئولیت های زیادی را بر دوش دارد. از آنجا که منابع این سازمان محدود و مصارف آن گسترده است، همواره تلاش برای ایجاد تعادل میان منابع و مصارف یکی از اولویت های اصلی به شمار می آید. در این زمینه، مشکلاتی از جمله سالم سازی محیط کار، شکاف منابع و مصارف، رشد سریع بازنشستگی ها و افزایش فشار به صندوق ها از عواملی هستند که آینده این سازمان را تهدید می کنند. در نشست آسیب شناسی که در آبان ماه با حضور محمد محمدی، معاون بیمه ای سازمان تأمین اجتماعی، در خصوص مشکلات حوزه تأمین اجتماعی و کار برگزار شد، موضوعات مهمی مانند سالم سازی محیط کار، افزایش بازنشستگی پیش از موعد، شکاف میان منابع و مصارف صندوق ها و چالش های دریافت مطالبات از دولت مطرح شدند. در این نشست، به مشکلات مرتبط با این مسائل پرداخته و راهکارهای مختلف برای حل آن ها مطرح شد.

بی توجهی کارفرمایان به ایمنی محیط کار

براساس آمارهای سازمان تأمین اجتماعی، حدود یک میلیون و ۴۰۰ هزار کارگاه در کشور تحت پوشش این سازمان قرار دارند که به طور مستقیم با ۱۶ میلیون و ۸۰۰ هزار بیمه شده اصلی در ارتباط هستند. طبق ماده ۳ آیین نامه مشاغل سخت و زیان آور مصوب ۱۳۸۶، کارفرمایان موظفند که در مدت دوسال، با رفع آلاینده گی ها و استانداردسازی محیط کار، مشاغل سخت و زیان آور را از این وضعیت خارج کنند. با این حال، نتایج نشان می دهد که طی ۲۴ سال گذشته، تنها ۳ درصد از کارگاه ها به استانداردسازی محیط کار پرداخته اند، که نشان دهنده بی توجهی کارفرمایان به این تکلیف قانونی است. این وضعیت، علاوه بر آسیب های جدی به نیروی کار، فشار مضاعفی بر سازمان تأمین اجتماعی وارد کرده است. در این بین، پرسشی اساسی مطرح می شود: چرا با وجود قوانین متعدد، بسیاری از کارفرمایان تمایلی به سالم سازی محیط کار ندارند؟ هزینه های بالای نوسازی، فشار اقتصادی بر واحدهای تولیدی و ضعف در نظارت، از جمله دلایل اصلی این بی توجهی هستند. سرمایه گذاری در سیستم های تهویه، تجهیزات حفاظت فردی و معاینات دوره ای نیازمند منابع مالی است که بسیاری از کارفرمایان

ترجیح می دهند در شرایط اقتصادی نامساعد، هزینه های کوتاه مدت را به سلامت بلندمدت کارگران اولویت دهند. در کنار این، ضعف نظارتی و تعداد اندک بازرسان کار موجب شده که قوانین در عمل ضمانت اجرایی چندانی نداشته باشند. به علاوه، جریمه های تعیین شده برای کارفرمایان متخلف، گاهی به جای بازدارندگی، به عنوان یک هزینه قابل پرداخت در نظر گرفته می شود. از سوی دیگر، فرهنگ ایمنی ضعیف در برخی محیط های کاری، باعث شده تا رعایت نکردن اصول ایمنی به امری عادی تبدیل شود و کارگران معترض به عنوان «غیرمتعهد» شناخته شوند. حل این بحران نیازمند رویکردی جامع است که شامل تقویت نهادهای نظارتی، اصلاح قوانین، افزایش جریمه ها، و ارائه تسهیلات برای تجهیز محیط های کار باشد. تنها از این طریق می توان به بهبود وضعیت ایمنی در کارگاه ها و کاهش فشار بر سازمان تأمین اجتماعی دست یافت.

سیل بازنشستگی های پیش از موعد

افزایش بی سابقه بازنشستگان پیش از موعد طی دهه اخیر، همراه با کاهش مستمر وصول حق بیمه از سوی صندوق های بازنشستگی، به یکی از عوامل اصلی شکاف عمیق منابع و مصارف سازمان های تأمین اجتماعی تبدیل شده است. بر اساس آمار رسمی، نرخ وابستگی در صندوق های بزرگ مانند تأمین اجتماعی به طور پیوسته افزایش یافته، به طوری که در برخی سال ها، تعداد بازنشستگان حتی از بیمه شدگان جدید پیشی گرفته است. این روند عمدتاً ناشی از بازنشستگی های پیش از موعد، به ویژه در مشاغل سخت و زیان آور، است که بار مالی سنگینی بر دوش صندوق ها قرار داده است. در این شرایط، مشکلات ساختاری اقتصاد کشور نیز درآمد صندوق ها را تحت فشار قرار داده است. گسترش مشاغل غیررسمی و قراردادهای موقت بدون بیمه، پایه درآمدی صندوق ها را کاهش داده و معافیت های گسترده به کارفرمایان نیز بر این بحران افزوده است. در این میان، تورم بالا و بیمه شدن افراد با پایه حقوقی پایین تر، وصول حق بیمه را دشوارتر کرده و شکاف منابع و مصارف را عمیق تر می کند. در مجموع، این وضعیت تهدیدی جدی برای پایداری صندوق های بازنشستگی و تأمین اجتماعی است.

مخاطرات برای ضرب پشტიانی

نسبت پشტიانی که به طور مستقیم به میزان ورودی های بیمه شدگان و خروجی های مستمری بگیران صندوق های بازنشستگی مرتبط است، شاخصی کلیدی در ارزیابی

عبور از چالش ها، آینده ای مطمئن برای بیمه شدگان و بازنشستگان کشور رقم بزنیم.

این موارد تنها مربوط به بخشی از مطالبات انباشته شده تأمین اجتماعی از نهاد دولت است. مبالغ هنگفتی نیز به واسطه تعهدات سالانه دولت در قبال این سازمان به مطالبات مذکور افزوده می شود. کاهش این بار سنگین به صورت یکجا از عهده هیچ دولتی بر نمی آید؛ دولت می تواند پرداخت به اشکالی نظیر اوراق، سهام، تسویه مطالبات بانکی و دیگر روش ها را برای این منظور در نظر بگیرد. معاون بیمه ای سازمان تأمین اجتماعی در ارتباط با اهمیت پرداخت مطالبات تأمین اجتماعی از سوی دولت، گفته است که بخشی از تأمین منابع مورد نیاز این سازمان برای ارائه تعهدات از طریق دریافت دیون از دولت در قالب سهام و اوراق ممکن می شود.

نرخ رشد بیمه شدگان

بر مبنای قوانین اساسی و تأمین اجتماعی، توسعه و تعمیم بیمه های اجتماعی برای همه گروه های جامعه، تکلیف سازمان تأمین اجتماعی شناخته شده است؛ به این واسطه نرخ رشد بیمه شدگان در این سازمان بسیار مهم ارزیابی می شود. معاون بیمه ای سازمان تأمین اجتماعی متوسط سن بیمه شدگان تأمین اجتماعی ۴۰ سال و میانگین سابقه ۱۰ سال عنوان کرده و چگالی پرداخت حق بیمه در کارگاه ها و بیمه شدگان این سازمان را ۱۰۵ ماه در هر سال عنوان کرده است. محمدی با بیان اینکه در برنامه پنج ساله پیشرفت، ضرب پوشش بیمه ای کشور ۷۷ درصد پیش بینی شده، به رغم پایین بودن نرخ مشارکت اقتصادی در ۶ ماه اول امسال، نرخ رشد بیمه شدگان را قابل قبول ارزیابی می کند. سازمان تأمین اجتماعی در دوره یک ساله اخیر، با تدوین طرح هایی نظیر بیمه رانندگان و امضای تفاهم نامه بیمه توافقی با سازمان ها و گروه های مختلف اجتماعی، توسعه و رشد بیمه شدگان را دنبال کرده است.

پوشش ۱/۵ میلیون راننده

طرح بیمه رانندگان با هدف توسعه بیمه ای سازمان تأمین اجتماعی پوشش تمامی رانندگان شاغل در حوزه فعالیت شهری و بین شهری از جمله افراد شاغل در حوزه تاکسی های پلتفرمی اینترنتی، با مشارکت فعالان این حوزه تدوین و کلیات آن به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است. معاون بیمه ای سازمان تأمین اجتماعی با اشاره به طرح بیمه اجتماعی رانندگان، در این باره گفته است؛ با مصوب و عملی شدن این طرح بیش از ۱/۵ میلیون راننده تحت پوشش قرار خواهند گرفت. هشتم مهرماه سال جاری کلیات طرح بیمه رانندگان حمل و نقل بار و مسافر بین شهری به تصویب نمایندگان مجلس شورای اسلامی رسید. براساس اعلام سازمان تأمین اجتماعی، هدف اصلی این طرح این است که هیچ راننده ای در کشور بدون پوشش بیمه تأمین اجتماعی باقی نماند.

به گفته مدیرعامل سازمان تأمین اجتماعی، در حال حاضر حدود ۷۰۰ هزار راننده بین شهری شناسایی شده که از این تعداد ۵۰۰ هزار نفر تحت پوشش بیمه قرار دارند و به محض لازم الاجرا شدن قانون مذکور، این سازمان مکلف به برقراری بیمه ۲۰۰ هزار نفر دیگر است. فرامرز شاهسواری، عضو کمیسیون عمران مجلس شورای اسلامی نیز در تشریح گزارش کمیسیون عمران مجلس پیرامون طرح اصلاح قانون بیمه اجتماعی رانندگان حمل و نقل بار و مسافر بین شهری، گفته است؛ رانندگان مشمول صدور بازنامه و صورت وضعیت مسافر، با پرداخت ۱۳/۵ درصد حق بیمه از دستمزد مقطوع و پرداخت ۱۳/۵ درصد دیگر از محل منابع پیش بینی شده در تبصره ۳ قانون مربوطه، تحت پوشش تأمین اجتماعی قرار می گیرند. به منظور تأمین ۱۳/۵ درصد مابقی منابع حق بیمه موضوع ماده ۲۸ قانون تأمین اجتماعی نیز شرکت ها و مؤسسات حمل و نقل کالا و مسافر و باربری ها مکلفند ۲/۵ درصد کرایه بازنامه و ۴ درصد از کرایه مسافر را به صورت مستقیم و برخط به حساب اختصاصی این بیمه نزد سازمان تأمین اجتماعی واریز کنند. با تصویب و اجرای قانون جدید بیمه رانندگان، افراد راننده دارای بیمه، پوشش پایداری خواهند داشت و رانندگان بدون بیمه، بلافاصله تحت پوشش قرار می گیرند. براساس برآوردها، در کنار پوشش بیمه ای همه شاغلان در حوزه رانندگی کشور، برداشتن سهم بزرگی از بار مالی مربوط به برقراری بیمه اجتماعی رانندگان از دوش این افراد، مهم ترین ویژگی طرح بیمه رانندگان است.

طبق برنامه هفتم، در حالی که تا سال گذشته، ۵۰ درصد حق بیمه توسط دولت و ۵۰ درصد دیگر به وسیله راننده پرداخت می شد، اکنون این تکلیف بر دوش رانندگان قرار داده شده است. در طرح بیمه رانندگان، اما نیمی از حق بیمه از محل بازنامه با صورت وضعیت مسافری تأمین می شود.

تأمین

دامون خدابنده

رئیس مرکز آمار، محاسبات و فناوری اطلاعات تأمین اجتماعی

رضایت ۸۶ درصدی از ۶۷ خدمت غیر حضوری

سازمان تأمین اجتماعی با گسترش بی سابقه خدمات غیر حضوری و دیجیتال محور، موفق به ارائه ۶۷ خدمت به بیش از ۴۸ میلیون نفر از ذینفعان و مخاطبان خود شده است. این تحول در خدمت رسانی نه تنها به افزایش رضایتمندی ۸۶ درصدی منتهی شده، بلکه بهینه سازی قابل توجه هزینه ها و تسهیل در دسترسی به خدمات را نیز به همراه داشته است.

استراتژی کلیدی سازمان بر توسعه هوش مصنوعی و ارائه خدمات دیجیتال محور متمرکز است. با این رویکرد، سازمان در مسیر پاسخگویی هوشمندانه و یکپارچه به تمام افراد تحت پوشش خود گام برداشته است. این روند، که در سال های اخیر شتاب بیشتری به خود گرفته، زمینه ساز تحولی بزرگ در نظام تأمین اجتماعی کشور است.

سازمان تأمین اجتماعی خود را متعهد به ارائه خدمات به ساده ترین و سریع ترین روش های ممکن می داند. این سازمان، که بیش از نیمی از جمعیت کشور را تحت پوشش دارد، در پی تسهیل و تسریع دسترسی به خدمات، افزایش رضایتمندی ذینفعان، کاهش خطاهای انسانی و بهبود کیفیت خدمات است. اهداف بلندمدت سازمان شامل یکپارچه سازی سامانه ها، ارتقای شفافیت، بهینه سازی منابع و توسعه زیرساخت های فناوری است.

در راستای تحقق این اهداف، از آغاز دولت چهاردهم تا کنون، پنج خدمت جدید به مجموعه خدمات غیر حضوری افزوده شده و اکنون مجموع این خدمات در ۶۷ خدمت در بستر فضای الکترونیک رسیده است. این خدمات از طریق «درگاه خدمات غیر حضوری سازمان» به نشانی es.tamin.ir در دسترس تمامی ذینفعان و گروه های مشمول تأمین اجتماعی قرار دارد. هدف اصلی از ارائه خدمات در بستر الکترونیک، تسهیل دسترسی برای همه گروه های مشمول و کاهش نیاز به مراجعه فیزیکی به شعب و مراکز درمانی است. آمار موجود نشان دهنده موفقیت این طرح است؛ به گونه ای که غیر حضوری شدن خدمات نه تنها بار مالی بر سازمان را کاهش داده، بلکه رضایتمندی مشمولان را نیز به میزان قابل توجهی افزایش داده است.

سازمان تأمین اجتماعی همچنین بخش مهمی از خدمات خود را از طریق اپلیکیشن موبایلی «تأمین من» ارائه می دهد. این برنامه کاربردی تاکنون بیش از ۵ میلیون نصب فعال داشته است. عملکرد این برنامه در زمینه خدمات دیجیتال نیز چشمگیر بوده است؛ از زمان آغاز به کار دولت چهاردهم، بیش از ۱۳۰ میلیون مراجعه به سامانه خدمات غیر حضوری و بیش از ۴۰ میلیون مراجعه به برنامه «تأمین من» ثبت شده است.

گسترش خدمات هوشمند و غیر حضوری به عنوان یکی از اولویت های اساسی سازمان تأمین اجتماعی در دستور کار قرار دارد. این سازمان با توجه به تصمیمات راهبردی در قالب «طرح های بیست گانه»، به دنبال گسترش خدمات خود و ارتقای سطح کیفی آنها در همه ابعاد است. در این راستا، فعالیت های بیمه ای، درمانی و بازنشستگی سازمان به طور یکپارچه در مسیر تحول دیجیتال قرار دارد.

“

برای حفظ تعادل بین منابع و مصارف صندوق ها، کارشناسان بر ضرورت بازنگری در قوانین و اجرای اصلاحات پارامتریک تأکید دارند تا از بحران مالی پیش رو جلوگیری شود